

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

ויחי

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2023

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת ויחי

- ב..... לישועתך קויתי - ע"י ה'קויתי' יבוא לידי 'לישועתך'.
- ד..... אלוקים חשבה - מאת ה' היתה זאת.....
- ו..... חשבה לטובה - תכלית ה'רעה' אינה אלא לטובה.
- ח..... חזק חזק ונתחזק - התחזקות בכל מצב לעבודתו ית"ש.
- יב..... חמור גרם - עיקר מעלת האדם ושכרו על עמידתו בנסיונות החומר.
- יג..... בן פורת עלי עין - בקדושת עיניו משבר כל המחיצות.....
- יד..... אנכי אכלכל אתכם - במעלת עשיית צדקה וחסד והאחדות.....
- טז..... שיכל את ידיו - זהירות מלפגוע איש ברעהו.....
- יז..... שלח לפניו להורות - התיקון בימים אלו על ידי עסק התוה"ק.....

פרשת ויחי

יב), 'אך לאלוקים דומי נפשי כי ממנו תקנותי, אך הוא צורי וישועתי משגבי לא אמוט' (סב ו-ז), 'הושע עבדך אתה אלוקי הבוטח אליך'. כלומר, דוד המלך שבעצמו היה מסובל בעיניו מכות וסבל מלמד אותנו לכל אורך הדרך כיצד לצלוח ולעבור את חיי הצרות והייסורים, ע"י הבטחון בה' האלוקים.

כי הבטחון הוא מנוחת נפש האדם, היא נותנת לו משגב ומשען, מבטח וישועה, ע"כ לעולם לא יתייאש איש יהודי, כי אף אם גדולה צרתו הרי כביכול הקב"ה גדול ממנה, ומתוך צרתו יוציאנו מאפילה לאורה, אם אך ישביל לומר 'לישועתך קויתי ה' (ז), לבטוח בו ולהשיג

לישועתך קויתי - ע"י ה'קויתי' יבוא לידי 'לישועתך' בפרשתן (מט יח), 'לישועתך קויתי ה'', פרשה זו יפה נדרשת בהלכות הקיווי והייחול אל ה'. כי הנה מתנה טובה ניתן לנו בני ישראל עם קרובו שבכל עת צרה וצוקה נקווה ונייחל אל השי"ת מתוך אמונה כי הוא 'כל יכול' ואין מעצור לה' להושיע ברב או במעט, הוא אלוקינו הוא אבינו הוא מלכנו הוא מושיענו והוא יושיענו מכל צרותינו ומלוחצינו. להודיע שכל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך, וכבר אמר דוד המלך בתהילים (לב ז) 'והבוטח בה' חסד יסובבנו, 'באלוקים בטחתי - לא אירא מה יעשה אדם לי' (נו

א. שמעתי מהרב מענדל פאלאק שליט"א מתושבי בני ברק יצ"ו מעשה נס ופלא שאירע לדודתו אחות זקנו (הרה"ח ר' אליעזר פריעדמאן מפה בני ברק, שנלב"ע לפני כמה שנים כשהוא בן ק"ב שנה) מרת מארקאוויטש בשנות הזעם בימי המלחמה, וזה דבר המעשה, כשנכנסו הרשעים לעירם אשר במדינות אונגארין ערכו שם סלקצ'י, והיו הכל עומדים שם באימה ויראה בפחד ובעתה מתוך ידיעה מה עומד לעלות בגורלם... באותה שעה עמדה האשה ושיננה לעצמה שוב ושוב - לישועתך קויתי ה'... לישועתך קויתי ה'... וחוזר חלילה, והיו דבריה נשמעים גם באזני הרשע שהיה ממונה עליהם. והנה, מבטא שפתייה היה כמנהג המקום ולכן היה נשמע תיבת 'קויתי' מלעיל - בהדגשה על אות ק' של קויתי, כשבשפת הגויים בלשון אונגרי' משמעות תיבה זו היא מי יוציאני ויחלצני מכאן, הרשע שלא הבין 'לשון הקודש' חשב לעצמו שאשה זאת חוזרת לעצמה שוב ושוב 'מי יוציאני מכאן... מי יחלצני מכאן...' מכיוון שכן, נכמרו רחמיו ונענה אליה בשפתו איים קויתיעהם... שמשמעותו אני יוציא אותך ויחלץ אותך מכאן, וכה אמר לה, אעשה עצמי כמי שאינו רואה, שאי רגלך לברוח למרחק מרחקים כפי יכולתך, וכך הוה, זה הגוי 'לא ראה' והיא נחלצה חושים, ופתחה במרוצה כל עוד נשמתה באפה, והגיעה לבית הכובסים (מכסה) של נכרים, ביקשה לעבוד שם ונתקבלה, שם עבדה עד תום המלחמה, כשנפשה נשאת לה לשלל מתוך כל בני המשפחה... משם היגרה לארה"ב והקימה משפחה לתפארת בליעה", והכל בזכות אותו 'לישועתך קויתי ה'". נמצא, היא אומרת 'לישועתך קויתי' לפני הקב"ה, ואכן אותו 'קויתי' פעל פעולתו הטובה, וגרם שהקב"ה שמע 'אנקת אסיר' והנהיג עולמו בהשגחה פרטית, שאותו 'קויתי' יוציאה ממסגר וממות לחיים.

ב. כך פירש ה'מלבי"ם' את הפסוק, וז"ל, הושע עבדך מצד שהוא בוטח אליך, וזה נוגע לכבוד שמך לעזור הבוטחים בך, עכ"ל. והיינו, שזה מכבודו של השי"ת וקידוש שמו כשהוא עוזר ומושיע את הבוטחים בשמו.

ג. הנה נהגו לשלש ולהפך הסדר לישועתך קויתי ה', קויתי ה' לישועתך, ה' לישועתך קויתי, כי אנו אומרים לאדם באיזה אופן שתסתובב ולאיזה צד שתפנה הינך נצרך לחסדי וישועת ה', ע"כ קוה לו תמיד.

באופן אחר פירשו, שרמז יש בזה לאדם השרוי במיצר, אף אם אינך רואה כל מקום ופתח לישועה, תדע שיכול לבוא מצד זה או מצד אחר או אפילו מצד שלישי.

הרי לפניכם 'אגרת' שקבלתי ממיודעי ומכירי ככתבה וכלשוונה, לאחרונה עקב המלחמה, נחלש 'שוק' העבודה שבה אני מתעסק, ומצפים לישועה. ולכן, בכל ראשון, עשירי ועשרים לחודש למניינם (- ימים שבהם יורד חיוב האשראי מהבנק, ושאר חיובים), יש לי מחדש 'מלחמת קיום', ובכלל זה הלוואות טובות מחברים.

באר הפרשה - פרשת ויהי

ג

ביום שני פר' מקץ היה כבר אחד עשר לחודש (מחרת העשירי) והייתי חייב להכניס לבנק סך 14,000 שקל, בכדי למלא את ה'חור' - האשראי שיצא לי ביום האתמול, בצר לי נסעתי מיד לפנות הבוקר למירון לציון התנ"א רשב"י, שם התפללתי שחרית, אחרי שחרית נגשתי אל הציון ועמדתי להתפלל מעומק ליבי, ואמרתי במילים האלו, רבי שמעון, אני צריך היום ארבע עשר אלפים בבנק - עד סוף היום. כבר לווייתי מכל החברים, אין לי מהיכן להשיג את הסכום הזה, אין לי ממי לבקש, נגמרו לי דרכי ההשתדלות, על כן אבקש שר' שמעון יסדר לי את המעות, שיתכסה החוב בבנק, שיפעל בשמים כל מה שהוא יכול.

וכך התחלתי את היום במלחמה עם עצמי, האם לנסות להשיג כסף (בדרך לא דרך), או לעמוד על 'קבלתי' ולא לפנות לאף אחד, ב"ה הייתי חזק ולא פניתי לאיש להשתדל על כסף זה.

ולמעשה, פלאי פלאות נעשו עמדי מן השמים, בשעה 1:00 בצהריים התקשר אלי קליינט (לקוח) שחייב לי כ-50 אלף ש"ח זה יותר מחצי שנה, וכבר לפני תקופה הפסקתי לפנות אליו על חוב זה, באשר ראיתי שה'בקשות' ממנו אינם מועילות. והנה זה פונה מעצמו אלי, ואומר לי, יש בידי 14,300 ש"ח (לא את כל החוב), הגידה נא לי היאך וכיצד הנני מעביר אותם אליך, נתתי לו מס' הבנק שלי ותוך זמן קצר נתמלא כל החוב בבנק, וראיתי בעיני כוחה של תפילה וכוחה של אמונה. ע"כ דברי האגרת.

עוד אמרו, כי ככל שמרבה האדם בתקוותו לה' הינו מתקרב אל ה' יותר, על כן, בפעם הראשונה נכתבה תיבת ה' כתיבה שלישית, בשנית כתיבה שניה, ובפעם הג' תיבת ה' קודמת לכל (הגר"ז סורוצקין, אזנים לתורה פרשת ואתחנן ד"ה כה' אלו קינו בכל קראנו).

וכך מסופר על הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (תורת אבות, מעשי אבות, קלה) וז"ל. פעם אחת ראה יהודי אחד שרוי בעצב גדול ושאל אותו מה זה ועל מה זה, וסיפר לו האיש ממצבו הקשה, אמר לו מרן ז"ל, איש ישראל כשהוא שרוי במיצר צריך שיאמר לישועתך קויתי ה', ואם מצבו נעשה חמור יותר יאמר קויתי ה' לישועתך, ואם מצבו רע עוד הרבה יותר יאמר ה' לישועתך קויתי... (וכלומר, שע"י כל אלו האמירות והתקוות יצא מאפילה לאורה).

ובכלל זה, שככל שאומר לישועתך ה' ומשריש בעצמו הבטחון ומתקרב יותר אל הקב"ה הרי הוא כבר 'רואה' לנגד עיניו את הישועה, וכיוצא בזה מתאמרא בשם הגרי"ז מבריסק זי"ע על הפסוק (תהלים לו ג-ד) 'בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה, והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך', שהפסוק השני מדבר על מדריגה גבוהה יותר בבטחון - שכל כך בטוח הוא בישועת ה', שכבר עתה הינו מתענג כאילו כבר באה אליו הישועה, ובזכות זה אכן 'ויתן לך משאלות לבך'.

מן הענין לציון מה שסיפר הגה"ק רבי שלמה קאליש זי"ע (הובא בספר הזכרון זכרון שלמה) שפ"א שהה אצל הגה"ק רבי חיים מבריסק זי"ע, ובישיבתו ב'סעודה שלישית' שמע את הגר"ח יושב וחוזר בהתלהבות עצומה כעשרים דקות לישועתך קויתי ה', קויתי ה' לישועתך, ה' לישועתך קויתי...

כללו של דבר, על האדם לחזור שוב ושוב על 'לישועתך קויתי ה'', ולהשריש בעצמו בכל מצב שהוא נמצא את התקווה והייחול להקב"ה, ועי"ז באמת יושע מכל צרותיו. והוא על דרך שקוראים את הפרשה 'שניים מקרא ואחד תרגום', שמרמז בזה על קריאת העניין, ואח"כ מתרגם ומפרש לעצמו 'בכל לשון שהוא שומע', ואח"כ חוזר וקורא, שע"י יוחדר בו היטב ולא ישכח, כך צריך לומר 'לישועתך' ולפרש לעצמו - ב'מקום' שהוא נמצא כיצד הוא מקווה לישועת ה' כי תבוא, ושוב יחזור עד שיהיו הדברים חקוקים בעצמותיו...

וכך הובא ב'שערי תשובה' (סוף סימן קיח) וכתב מהר"י צמח ז"ל, וגם אני מכוין (כשהנני אומר כי לישועתך קוינו כל היום) לצפות לישועת ה' שעושה עמנו להצילנו מכמה פגעים רעים בכל יום ובכל רגע, ומצאתי תועלת גדול כמה פעמים לעיתות בצרה בזה, עכ"ל.

נחמדים הם דברי הגה"ק החיד"א (ביאצבע קטנה, בסדר תפילת שמו"ע) על נוסח הברכה 'את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח וקרנו תרום בישועתך כי לישועתך קוינו כל היום', קשה מה נתינת טעם הוא, דממ"נ, אם הם ראויים לישועה למה להם נתינת טעם של לישועתך קוינו, והרי מן הדין על הקב"ה לגאלם, ואם אינם ראויים מה ריווח יש בזה ש'קוינו כל היום'... ונ"ל, דחויב הוא להיות אדם מצפה לישועה, ואיתא בפרק חלק (סנהדרין יז:) שכל זה הוא כדי לקבל שכר, שנא' (ישע"י ל יח) 'אשרי כל חוכי לו', ואמרו במדרש (ילקוט תהלים) אפילו אין ביד ישראל אלא הקווי כדאי הם לגאולה בשכר הקווי... וזהו אומרו לישועתך קויתי ה', ר"ל בשביל לזכות לישועתך קויתי ה', שע"י הקווי אני זוכה לישועה.

באר הפרשה - פרשת ויהי

היה בחיים לא התחיל השעבוד, ואם כן, מהו שאמרו שמיד שנפטר יעקב נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד.

ומבאר הרה"ק ה'מעגלי צדק' מדעעש זי"ע, שהנה דרשו חז"ל (בהגדה של פסח) מה שנאמר (דברים כו ה) 'וירד מצרימה ויגר שם' - מלמד שלא ירד יעקב אבינו להשתקע במצרים אלא לגור שם, שנאמר (לעיל מז ד) 'ויאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך כי כבוד הרעב בארץ כנען, ואם כן מדוע לא שבו לארץ ישראל, ובשלמא בחיי יעקב לא רצו להטריחו בזקנותו לעלות לארץ [ועוד, שהרי הקב"ה ציווה על יעקב לירד למצרים], אבל אחר שמת יעקב וכל בניו עלו יחדיו לקבור אותו במערת המכפלה - מדוע חזרו למצרים ולא נשארו בארץ, וכי שכחו דברי עצמם מה שאמרו 'לגור בארץ באנו כי אין מרעה לצאן', והרי כבר נגמר ה'רעב'. בעל ברחק תאמר, שמאת ה' היתה זאת לסתום עיניהם וליבם, כי מן השמים נזר עליהם להיות משועבדים בארץ מצרים,

משענתו על ה' אלוקיו, וכך אמרו חז"ל (מנחות כט:): מאי דכתיב (ישעי' כו ד) 'בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים' - כל התולה בטחונו בהקב"ה הרי הוא לו מחסה בעולם הזה ובעולם הבא.

החי את חייו באופן כזה הרי חייו בעולם הזה הם 'חיים טובים', כי העולם הזה מלא מכאובים וקשיים, אי לאו 'תקווה' זאת הרי הוא דומה ליושבי חושך וצלמוות בבית האסורים, אבל התקווה והבטחון בה' הרי הם כמי שפתחו לו פתחים וחלונות גדולים בבית האסורים שמעתה שולטת ה'אורה' בכל פינה ופינה, וכל החושך מתפוגג ומתבטל כלא היה.

אלוקים השבה - מאת ה' היתה זאת

בפרשתן (מז כח), 'ויחי יעקב בארץ מצרים וגו', וברש"י 'למה פרשה זו סתומה, לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד, והקושיא נודעת, שהרי אמרו חז"ל (סדר עולם רבא ג, הובא ברש"י שמות ו טו) שכל זמן שאחד מן השבטים

וזאת אנו אומרים ומבקשים - את צמח דוד מהרה תצמיח, וא"ת אין לנו זכות, לזה אומרים - כי לישועתך קוינו, כלומר, אפילו אין בידינו שום זכות, מ"מ הרי 'לישועתך קוינו כל היום', וכדאי הוא הקווי להביא לנו הגאולה. כבר מילתנו אמורה, שהנה מברכים אנו בכל יום ויום 'הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה', ולכאורה קצת צ"ב, מה החידוש בתרנגול (שכוי), והרי כל חיות ובהמות מבינות להבחין בין יום ללילה, אלא ששאר החיות יודעות כי האור בא לעולם רק כשכבר רואות את אור היום, אבל התרנגול משכיל להבין בעוד החשיכה שולטת בעולם כי האורה עומדת לבוא והוא קורא מבעוד ליל, וזהו 'מורה דרך' לבני האדם, שלא להיבהל בעת שחשיכה להם כל חד וחד בדיליה, רק לדעת ולראות מעתה את האור הממשמש ועתיד לבוא, ומעלה זו 'קובעת ברכה לעצמה' - הנותן בינה להבחין.

רמז נפלא שמעתי מ'בן עליה' דלכן איתא ב'פרק שירה' (פ"ד) תרנגול אומר (בקריאתו הרביעית) לישועתך קויתי ה', שהרי 'קרות הגבר' זה התרנגול, ובאותו זמן עדיין חשכת הליל שולטת בעולם, ולזה הוא 'קורא' ומודיע לכל באי עולם - אל ירך לבבכם בראותכם 'חשיכה' כל חד וחד בדיליה, זהו לישועתך קויתי ה'.

בדרך צחות מסופר, על ההוא גברא שהגיע ל'זכרון משה' (שטיבלאך ידועים בתוככי ירושלים) בשעה 12 בצהריים ופתח בקול גדול בברכת 'הנותן לשכוי בינה', אמרו לו, ר' יהודי, כבר מזמן שחטו אותו תרנגול שהיה לו בינה להבחין בין יום לבין לילה... וכאמור, שאין זה 'חכמה' לדעת בעת שהשמש בגבורתה ובתוקפה באמצע היום ש'יום' עתה, אלא ה'חכמה ובינה' הוא להבחין מבעוד ליל שהנה היום ממשמש ובא...

ד. והבטחון יהיה רק באלוקיו ולא בבשר ודם או בשאר עניינים, וכך כתב ה'כתב סופר' (ד"ה לישועתך) וז"ל, דמאחר שראה יעקב אבינו ע"ה בנבואה את גבורת דן, אמר כי אין לבטוח על זה היינו הגבורה של ילוד אשה, כי לא לגיבורים המלחמה סוס מוכן למלחמה ולה' הישועה, ולכן סיים לישועתך קויתי ה' ולא לישועת אדם כנ"ל.

כעין זה כתב בספר 'בית אהרן' (להגה"צ רבי שלמה זלמן האראוויץ זצ"ל), 'עין שברכם יעקב במדות גבורות נוראות, גור אריה יהודה, יהי דן נחש עלי דרך, בנימין זאב יטרוף, יכולים לסמוך על גבורתם, ע"כ הטיל תנאי באמצע 'לישועתך קויתי ה'', לומר שרק אם יהיו מאמינים ובוטחים בישועת ה' שהוא הנותן להם הגבורות והנצחון אז יתקיימו כל הברכות במלואם.

למען דעת כי הקב"ה הוא מסבב עולמו להביא את הדבר כפי אשר גזרה חכמתו, הוא עשה עושה ויעשה לכל המעשים, וגם 'שעויותיו' של אדם אינם אלא מאת השי"ת, וחלילה לו לתלות את המאורע שנגרם מחמת איזה טעות שעשה מקודם לכן, ולומר בליבו אילו לא הייתי עושה כך וכך לא הייתי מפסידה, שאין אלו אלא מחשבות כפירה^ט, אלא אדרבה דייקא

על כן העלימו מהם את דבריהם והשכיחו מהם את כל סיבת הירידה שהיתה רק מפני הרעב, ובוהו יתפרשו דברי רש"י, ביון שנפטר יעקב אבינו א"כ מדוע שבו למצרים, אלא מפני שנסתמו עיניהם וליבם של ישראל - שנשארו שם בלי שום סיבה ומעם ומבלי להתבונן בדבר, וכל כך למה - מצרת השעבוד, מאחר שהקב"ה גזר על השעבוד^ה.

ה. הוסיף על כך הגה"צ רבי צבי הירש מייזליש זצ"ל (קונטרס זר זהב אות קלז, בתוך ספרו מקדשי ה') בדברים נפלאים בזה"ל, הנה ראינו פלא בעת החורבן הנורא (בשנות המלחמה האיומה) דרובא דרובא מאחינו בני ישראל לא עשו שום השתדלות להציל נפשם מיד הרוצחים ימ"ש, רק נתנו אוזן קשבת לשקריהם שמוליקים אותם רק לעבודה ולא יגעו בנפשות, וכאשר באנו לאושוויץ (-אושביץ) ונוכחנו לדעת מהחורבן הנורא עמדנו משתומם, הלא לב יודע מרת נפשו ואיך הנחנו לסמא את עינינו וכצאן לטבח יובל, והייתי רגיל לדבר דברי חיזוק שאחרי שכל הצרות המה גמר חבלי לידה לכן היה כך בהשגחה עליונה שלא לראות בעינינו ושלא להרגיש כלל בלבנו. עכ"ל.

ו. וכך פירש בספר 'טעם ודעת' בלשון הכתוב (מח טו-טז) 'האלוקים הרועה אותי מעודי עד היום הזה, המלאך הגואל אותי מכל רע' וגו', שהנה אמרו בגמ' (פסחים קיח.) 'קשים מזונותיו של אדם יותר מן הגאולה, דאילו בגאולה כתיב המלאך הגואל ואלו במזונות כתיב האלוקים הרועה, נמצינו למדים מדברים אלו ש'האלוקים הרועה' היינו לגבי הפרנסה, והטעם שנזכר שהקב"ה זן ומפרנס בשם 'רועה', הוא שכשם שהצאן אין להם הבנה והשגה מאין יבוא מזונם, בלתי אל הרועה עיניהם שהוא ידאג לכלכלם ולהחיותם, כן הוא הדבר לענין הפרנסה, מצד אחד רואים אנו כי 'לא לחכמים לחם' - אנשים חכמים ונבונים ויודעים היטב בחכמת המסחר ואעפ"כ הם עניים מופלגים, ולא ידך יש אנשים שאין להם שום כשרון ושכל והם עשירים מופלגים, ובעל כרחך שאין הדבר תלוי אלא כפי רצון ה'רועה' - ה' אלוקינו ית"ש.

מעשה נפלא שמענו מבעל המעשה, אשר דרכו בכל יום ויום לכתת רגליו בבתי כנסיות לזכות את הרבים במצוות צדקה, ופרי עמלו מגיע בכל יום בין שבע מאות לשמונה מאות שקלים, אכן בימי שישי הקצרים של תקופת החורף אינו הולך ל'עבודתו', והנה ביום שישי פר' מקץ העבר עלינו לטובה רצה לילך להתפלל שחרית ב'מניין' המתחיל בשעה שמונה ורבע מפני סיבה שהיא, אך היות שכבר נתאחרה השעה על כן התגבר בעצמו להתפלל במניין מאוחר יותר, בכדי להתפלל כדת כראוי וכנכון, ואינה ה' לידו גליון 'באר הפרשה' מהשבוע הקודם - פר' וישב, שם הובאו דברי הרמב"ן 'הגזירה אמת והחריצות שקר', ונתבאר שם בהרחבה כי אין ההשתדלות מועילה אפילו במשהו, אלא מגיע לאדם בדיוק כפי שנקצב לו שפע הפרנסה לא פחות ולא יותר, וחשב לעצמו, כי אכן מאמין הוא שהקב"ה הוא הזן ומפרנס לכל, אך כיצד יתכן שיגיע לו אותו סכום שמושיג מבלי שיעמול על כך, ומניין לו שמונה מאות שקל אם לא יפשוט ידו ויבקש עזרה... בסיום התפילה ניגש אליו איש אמיד אשר הוא גם גבאי צדקה והביא לו מעצמו שמונה מאות שקלים... והיה זה פעם ראשונה שאותו איש ניגש אליו ונותן לו מבלי שיבקש ממנו, וזכה שיראו לו מן השמים בחוש כיצד הגזירה אמת והחריצות שקר, והיאך הקב"ה יכול לשלוח לו פרנסתו בלי שיטרח מאומה. גם נוכח לדעת ש'אין אדם שומע לי ומפסיד', דייקא מחמת שהתגבר להתפלל במתינות ולא הלך ל'מניין' המוקדם יותר - על כן זכה באותה מתנה...

ז. וכך רמזו לה בפרשתן דכתיב (מט יא) 'אסרי לגפן עירה ולשורקה בני אתונו', כי הנה המתבונן בפירושו של מקרא יראה שד' אותיות אלו הם מיותרים, כי 'עירה' הכוונה ל'עיר', ו'לשורקה' הכוונה לענף עץ הנקרא 'שורק', תיבת 'בני' הכוונה ל'בן', ו'אתונו' משורש 'אתון', נמצא שהיה לו לומר 'עיר ולשורק בן אתון'.

אמנם, ארבעת אותיות הללו עולים יחדיו לשם הוי"ה, ובא ללמדנו דעת, כי אדרבה דייקא המאורעות שנראה לנו כי מיותרים המה - כדרך העולם לחשוב על מקרה לא טוב שבא להם 'לשם מה הייתי צריך לילך למקום פלוני', מדוע פגשתי את אלמוני - ראה מה עלה בידי מחמת זה, וכיוצא בזה רבות, אמנם עלינו לקבוע בלבנו כי אין כל דבר הנעשה מעצמו בעולם הזה והכל בחשבון וסיבה ממעל, על כן דייקא ע"י האותיות ה'מיותרות' נשלם צירוף שם הוי"ה הקדוש, להאמין ולדעת שגם כל אלו הדברים מאת ה' הם.

באר הפרשה - פרשת ויהי

מקדים רפואה למכה, וכפשוטו הכוונה, שעוד בטרם שיביא הקב"ה את ה'מכה' הרי הוא כבר בורא את דרך הרפואה והישועה שעל ידה תבוא החצלה, אכן יש לומר בעומק יותר, שסיבת ה'מכה' אינה אלא להביא על ידה את הישועה וההרונחה שלאחריה, וזהו עומק המשמעות במה שהקב"ה מקדים רפואה למכה, שכל התכלית היא הרפואה (והרפואה היא 'הקדמה', כדוגמת הקדמה בפתיחת הספר), וכל המכה אינה אלא הכנה לרפואה. וז"ל קדשו, וזהו בצרת איש ישראל ח"ו החסדים קודם, כי בוונתו בהצרה על החסדים שמקודם, רק ע"י החולי האדם נעשה כלי לקבל השפע, כדרך בני אדם כשרוצין לעשות מכלי קטן כלי גדול צריכה שבירה, כן השי"ת

מאחר שרצה הקב"ה להביא את אשר נגזר עליו על כן סיבב שיעשה את ה'טעות' לפני כן.

חשבה לטובה - תכלית ה'רעה' אינה אלא לטובה

בפרשתן (מ"ח ט), 'ויברכם ביום ההוא לאמר כך יברך ישראל לאמר ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה וישם את אפרים לפני מנשה', הקשה הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (ד"ה בפסוק ויברכם), מדוע הוצרך הכתוב לפרש 'וישם את אפרים לפני מנשה', והרי זה נשמע מפורשות מפי הכתוב 'ישימך אלוקים כאפרים ומנשה' - והיינו אפרים תחילה ואח"כ מנשה, ומה בא הכתוב 'לחדש'. ומבאר בהקדם מה שאמרו חז"ל (מגילה י"ג): שהקב"ה

ח. מובא בגמ' (סוכה נג.) ששלמה המלך ראה את מלאך המוות עצב, שאלו שלמה לפשר הדבר, והשיב לו כי עליו 'לקחת' ולהמית את שני סופרי המלך הנקראים בשם אליהרף ואחיה, מיד קרא שלמה לשדים ואמר להם שיטלו עימם את שני אלו ויביאו אותם אל העיה לזו, שם אין שליטה למלאך המוות, אך כאשר הגיעו לשערי העיר תפסם מלך המוות ונטל את נשמתם. למחרת שוב הופיע לפני שלמה כשהוא שמח, חזר שלמה ושאלו על כך, והשיב, כי נגזר עליו להמית אותם דווקא באותו מקום ששלחת אותם לשם, 'מיד פתח שלמה ואמר רגלוהי דבר איניש אינון ערבין ביה לאתר דמיתבעי תמן מובילין יתיה' - רגלי האדם הם ה'ערבים' שיתקיים בו גזר דינו, שהם מוליכים אותו למקום שמתבקש ליטול את נפשו שם [ולאפוקי מאותה דעה נפסדת וכזבת האומרת שפלוגי נהרג כי עבר את הכביש (road) ופגע בו רכב, אלא אדרבה, מאחר שנגזר עליו להיהרג בתאונה על כן הוליכוהו רגליו למקום ההוא]. ולכאורה הדברים מוקשים בתרתי. א. לאיזה צורך נגלה מלאך המות לשלמה כשהוא שמח לאחר שכבר המית את שני הסופרים, התינוח בפעם הראשונה הגיע לפני שלמה בכדי שהוא יסדר עבורו שהם יגיעו לפתחה של לזו, אך מדוע חזר והופיע כשהוא שמח. ב. מהו שאמר שלמה רגלוהי דבר איניש אינון ערבין ביה, וכי הם הלכו ברגליהם, והלא השדים נשאו אותם במרומים. אלא ביאורו, שמלאך המות בא להתגרות בשלמה ולהפיל את רוחו בקרבו, כשטען בפניו, אתה אשם במיתתם, כי אלמלא ציוות להעביר אותם ללזו הרי היו נשארים במקומם ולא הייתי יכול להמיתם... ואכן הבין היטב שלמה המלך את כוונתו ומיד פתח ואמר רגלוהי דבר איניש אינון ערבין ביה, אין לזה שום שייכות אלי, אלא שכך נגזר עליהם מן השמים, ואילו לא הייתי מורה כן לשדים אזי היו הם עצמם הולכים ברגליהם לשם, כי רגלוהי דבר איניש אינון ערבין ביה... ואל תבלבל דעתי בספקות אלא אני בתומי אלך באמונה פשוטה ותמימה.

ט. סיפר הגאון הגדול ר' משה שטרנבוך שליט"א בעל 'תשובות והנהגות', ששמע ממקורבי הרה"ק מסאטמאר זי"ע בזמנו, כי הגיעו כמה עשירים אל הרה"ק מסאטמאר זי"ע, ואמר לו שברצונם להחזיק מכספם כתב עת יומי (עיתון) שיתנהל אך ורק עפ"י דעת תורתו והשקפתו של הרבי, ויהיה בכך תועלת גדולה לפרסום שיטתו, השיב להם הרה"ק שברצונו לעיין בדבר כמה ימים... לאחר כמה ימים השיב להם הרה"ק שאינו מסכים לכך, כשטעמו ונימוקו עמו, כי הקורא 'כתב עת' מסוכן הוא לחשוב שהעולם מתנהל על פי טבע ועל פי מעשה בני אדם, כי הרי כך היא דרכם של כתבי עת, להודיע כי מקרה זה אירע בגלל סיבה פלונית... כך וכך התרחש בגלל פלוני שעשה מעשה מסוים... וכיו"ב, וצריך להשגיח ולפקח לבל יבואו הקוראים לידי כפירה אלא יזכרו כי הכל מאת ה' עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות, והוא אינו יכול לקחת את האחריות על עצמו...

י. וכבר נשאל הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע מיהודי 'מר נפש', הנה איתא בגמרא (ברכות נד.) 'חייב אדם לברך על הרעה...' איך תאמר שהאדם אשר הכל אצלו 'על מי מנוחות' ולא קרהו אסון אינו צריך לברך, ואילו מי שאירעו אסון עליו לברך להודות ולהלל לה'. ענהו הרה"ק, בנוהג שבעולם כשאדם מתדפק על שערי בית ה'נדיב', והלה פותח שערי הבית ומבקש ממנו שטר של עשר דאלער (דולר), הרי זה סימן שברצון בעה"ב להעניק לו שטר

ועל כך נאמר 'וישם את אפרים לפני מנשה', כלומר שהישועה היא קודמת לצרה, ומאחר שרצה הקב"ה להביא את הטובה ואת הברכה על כן הביא את הצרה, לעשות את האדם ראוי ומוכשר להיות בלי קיבול לכל השפע שיושפע עליו.

כלל הדברים, שכל צרה ורעה אינם אלא לטובה, והם ה'דרך' להביא עליו את הטובה², וכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, פעמים שרק נראים הם כצרה ולבסוף מתגלה שהם עצמם היו טובה גמורה³, ופעמים שהינם הכנה לטובה⁴, בין כך ובין כך אין לו לאדם אלא

רוצה להשפיע להאדם וצריך שיהיה ביכולתו, שיהיה יותר גדול, בגלל כן שולח לו צרה או חולי ח"ו שוהו שבירת הכלי קטן שאחר כך יהיה יותר גדול וכו', עיי"ש עוד.

עפי"ז מבאר ה'קדושת לוי' מה שנאמר וישם את אפרים לפני מנשה, כי הנה 'מנשה' רומז על הצרה, וכמו שנאמר (לעיל מא נא) 'ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה כי נשני אלוקים את כל עמלי', ואילו 'אפרים' מרמז על הישועה, וכמו שנאמר (שם נב) 'ואת שם השני קרא אפרים כי הפרני אלוקים בארץ עניי',

של עשרים דאלער, אלא שאין ברצונו לתת יותר מעשר דאלער לכן הוא מבקש 'עודף' (change) עשר מתוך אלו העשרים. ואם יבקש חמישים הרי הדבר מורה שהוא רוצה לתת לו חמישים, וימסור בידו שטר של מאה דאלער, לכן הוא מבקש מעמו עודף חמישים בעד שטר המאה. המשיך ר' שלומ'קה שכן הדבר בענייננו, אם הקב"ה לקח מעמו את קרובו היקר כל כך, הרי זה מורה כי טובה רבה וגדולה עתידה לבוא עליו – וריבוי וגודל העודף המתבקש 'מורה' על ריבוי המתנה הבאה לאחריה. וגם, לכן דייקא עליו להודות ולא חברו, כי רק הוא עומד לקבל בזו העת שפע רב מן השמים, ואילו מרעהו לא דיברו כלל בשמים.

הוסיף ר' שלומ'קה שזה המקבץ נדבות כשמבקשים ממנו 'חמישים' מיד הוא מתמלא שמחה והנאה (אף שעדיין לא קיבל מאומה לידו), כי יודע הוא שעתה עומד הוא לקבל שטר של מאה. כך על האדם 'לברך בשמחה' מיד בעת הרעה, כי כבר אז הוא רואה בעין האמונה שעתידי לקבל רוב טובה.

הוספה נפלאה שמעתי מצדיק אחד שליט"א, דיש לתמוה על הנהגת העשיר למה לו להוציא שטר של מאה ולבקש עודף, וכי חסרים לו שטרות של 'חמישים', מדוע אינו נותן לו מיד חמישים ותו לא מידי... אלא י"ל, כי בבואו להעניק לעני חמישים, הוא רוצה תחילה לבחון את העני עד כמה הוא נאמן וסומך עליו ורק לאחר מכן הענק יעניקנו כל הטוב, על כן יעמידנו בנסיון – יבקש ממנו תחילה חמישים כעודף, לראות אם יתן את אשר יתבקש בטרם שיקבל את חלקו הבא לו... על כן, התחזקו נא אימצו נא, לעמוד במשמר האמונה בעת החשיכה להאמין בהשי"ת, כי עוד מעט רגע ויפציע האור כי טוב לאורך ימים ושנות חיים.

יא. ורמז לה הרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע בלשון האמור בפרשתן (מט ט) 'מטרף בני עלית', 'טרף' רומז לצרות ויסורים, ועל דרך 'טרוף טורף יוסף', ומאותם יסורים שנפשך מטורפת מהן – מהם עלית לזכות לרוב טוב וחסד. על כן יאמרו המושלים למה הדבר דומה, כמו ה'קפיץ' (ספריי"ג) אשר מתרחב ומצטמק לפי ידי הממשמש בו, והנה כמה שתדחקהו הדק היטב היטב – אזי כאשר תעזבהו יקפוץ ה'קפיץ' למעלה למעלה, וירידה זו צורך עליה, על זה הדרך בעת ש'דחוק' לאדם מאד מאד כל זה הכנה הוא לטובה והרחבה עצומה שבוא תבוא אליו בקרוב ממש. יב. וכאמור בפרשתן (נ כ) 'אתם חשבתם עלי רעה אלוקים חשבה לטובה למען עשה כיום הזה להחיות עם רב'. והיינו שהרעה היא היא היתה ההטבה.

ביאר בה הגאון רבי צבי הירש מוואידיסלוב זי"ע (אביו של הרה"ק הר"ב מפשיסחא זי"ע, הובא בעשרה למאה דרוש ו') מה שאמר יוסף לאחיו 'אל תיראו כי התחת אלוקים אני, ואתם חשבתם עלי רעה אלוקים חשבה לטובה', שלכאורה קשה, וכי אלו דברי פיוס הם – לומר להם ברצוני לנקום בכם אלא שאין ביכולתי עשות כן, עוד צ"ב, מדוע קנטר אותם – 'אתם חשבתם עלי רעה'. אלא, כך אמר להם יוסף, אין לכם לחשוש מנקמתי שהרי הרעה אשר עשיתם עמדי הייתה בפועל טובה – כי אלוקים חשבה לטובה, וא"כ אין לי לנקום בכם אלא ברעה אשר תצא מאיתה טוב, כי לפי חוקי ה'משפט' – אין לנקום ברעה גדולה ממה שגמלוהו, והרי 'מלך' אנכי, ומלך 'במשפט' יעמיד ארץ (משלי כט ד), וכי התחת אלוקים אני, אין כוח בידי בשר ודם לעשות רעה שתוצאותיה לטובה, רק האלוקים הוא 'בעל היכולת כולם'.

יג. ידוע להקשות מדוע ספר בראשית מסתיים בפסוק 'וימת יוסף בן מאה ועשר שנים ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים', והרי נפסק ברמ"א (או"ח קלח א) שיתחיל וסיים ב'דבר טוב', ומדוע כאן מסיים העניין ברעה אחר רעה,

באר הפרשה - פרשת ויחי

משינאווא זי"ע (דברי יחזקאל בפרשתן ד"ה ויקח), דהנה יוסף סבר דמי שבא לעשות תשובה יתקן תחילה מה שעיוות, ואח"כ יבוא לקיים מצוות ומעש"ט. כי כל זמן שאינו מתקן את חטאיו אזי מעשיו הטובים אינם כראוי. אבל יעקב אבינו סבר, דהרצוה לעשות תשובה אין לו אלא להביט 'מבאן ואילך' להרבות מצוות ומעש"ט, ולעבוד את השו"ת בתורה ותפילה, ולא ימתין לתקן תחילה את מה שעיוות.

על כן, העמיד יוסף את אפרים בשמאל אביו ואת מנשה בימין אביו, כדי שיברך את מנשה בימינו. שהרי מנשה הוא מלשון 'שכחה' (- כי 'נשני' אלוקים). וסבר שמידת מנשה עיקר - לתקן מקודם מה שחטא ולשכוח ממעשים הרעים. אבל יעקב שכל את ידיו, כדי לברך את מדריגת אפרים בימינו כי הוא עיקר (והוא מלשון כי 'הפרני' אלוקים), שאם רוצה לעשות תשובה יתחיל עם ריבוי תורה ומצוות מהיום והלאה, ולא ימתין עד שיתקן את מה שחטא. ויאמר יוסף אל אביו, לא כן אבי כי זה הבכור. כי אם יתקן תחילה את חטאיו אזי מעשיו הטובים שלאחמ"כ עדיפים ממעשיו הטובים הקודמים, א"כ ראוי לברך יותר זו המדרגה. השיב לו יעקב, ידעתי בני ידעתי שזאת המדרגה טובה מאד, אולם אחיו הקטן יגדל ממנו - כי קשה לבעל תשובה לבוא לזאת המדרגה תיכף לתקן מקודם מה שעיוות

להתחזק באמונה הטהורה שהכל לטובה, ולקבל את כל העובר עליו באהבה ובשמחה מתוך אמונת איתן שהקב"ה הביאם עליו להיטיבו ולהחיותו".

וגדול כח האמונה להמתיק את כל הדינים ולהפך לטובה, וכמו שפירש הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' (אות ג) בלשון הכתוב (מז כח) 'ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה', שכידוע 'יעקב' מורה על שפלות וקטנות, גם 'ארץ מצרים' מרמזת על מיצר ודחקות, והיינו שנרמזו כאן בכתוב ירידה בכפל כפליים, ומעתה תתמה וכי לזה ייקרא ויחי יעקב. אלא ביאורו, שהפסוק עצמו נותן תשובתו - 'שבע עשרה', שהוא בגי' 'טוב'. כלומר, מכיוון שיעקב קיבל בטובה ובאהבה את כל הנהגת הבורא עמו, הן כשהיה לו בחינת יעקב (ומני שפלות) הן בבחינת מצרים (מיצר ודחוק), את הכל קיבל ב'טוב', עי"ז נהפך הכל ל'טוב' נגלה.

חזק חזק ונתחזק - התחזקות בכל מצב לעבודתו ית"ש

בפרשתן (מח יג), 'ויקח יוסף את שניהם, את אפרים בימינו משמאל ישראל ואת מנשה בשמאלו מימין ישראל וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים ואת שמאלו על ראש מנשה', ובביאור חילוקי הדעות שבין יעקב אבינו ליוסף בנו כתב הרה"ק

שלא זו בלבד שמת יוסף אלא אף שמו אותו בארון במצרים ולא זכה שיעלו אותו לארץ ישראל, אלא כעבור שנים רבות.

אמנם, כשנתבונן בקורות דברי הימים נראה להדיא שאין לך טובה גדולה יותר ממה שהניחוהו בארון במצרים, שבשעת קריעת ים סוף לא רצה הים להיבקע בפני בני ישראל עד שראה ארונו של יוסף, וכדברי חז"ל הנודעים (שוח"ט מזמור קיד) 'הים ראה וינוס (תהילים קיד ג) - מה ראה, ארונו של יוסף יורד לים', נמצא שבמשך מאה ושלושים שנה היה נראה לבנ"י שהנחת יוסף בארון במצרים היא רעה גדולה (ומי יודע מפני מה הגיע אליו הצרה הזאת...), אבל בסופו של דבר הוברר שמאת ה' היתה זאת להכין מראש את ההצלה והנס הגדול של קריעת ים סוף, נמצא לא 'תחילת גלות' כתובה כאן, אלא שבאותו זמן הכין הקב"ה את ה'גאולה' של קרי"ס. ללמדנו היאך כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, ואף אם עוברים שנים הרבה ולא מתגלה מהי הטובה שבדבר, עוד יבוא זמן ויתברר ה'חשבון' כיצד הכל היה הכנת הטובה.

יד. בפרשתן (מז כח), 'ויחי יעקב בארץ מצרים', וברש"י, 'פרשה זו סתומה, לפי שנסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד'. פירוש, שבשאר פרשיות התורה יש בין פרשה לפרשה ריווח של כמה אותיות 'נייר חלק' מבלי לכתוב שם מאומה, וכאן היא 'פרשה סתומה', נמצא שבמקום ה'חלק' כתוב 'ויחי יעקב'. יש שרימזו בזה כי פעמים נראה לאדם ש'פרשה סתומה' באה עליו, נסיונות קשים ומרים עדו עליה, נסתמו עיניו ולבו - ולהיכן שפונה - אם ימין או שמאל 'סגר ה' בעדו', ידע שכל זה אינו אלא 'דמיון' בעלמא, כי עפ"י תורה נכתב שם 'ויחי יעקב', כי כל זה היה להחזיקו ולהחיותו בעושר וכבוד. ויתחזק להאמין באמונה שלימה שאף שאיננו מבין את הנהגת ה' עמו - כך הוא האמת שכאן נבנית טובתו להחזיקו ולהחיותו (עפ"י פרי צדיק ריש פרשתן).

ולתקן כל מה שחטא. אבל לזו המדרגה שירכה תיכף בתורה ומצוות יוכל בנקל לבוא לזה, עכ"ל.

בו אנו נמצאים", בו אנו מתחילים לעבוד את הקב"ה, מבלי לחשוב חשבונות רבים".

ובך ביארו צדיקים (עיי' ליקוטים בספה"ק 'בית אהרן' דף קמנ. בשם הרה"ק רא"ש מסטאלין ז"ע) בפסוק בפרשתן (מח ב) ויברכם ביום ההוא לאמר - בירכם שתדיר יעמידו לפניכם רק אותו היום שהם עומדים בו, ויענו ליצרים - אין לנו כל שייכות עם מעשינו של אמש^{טו}, ולא עם של מחרת^{טז}, לא יפול לבנו בקרבנו מחמת מעשים שאינם טובים שעשינו, ולא מחמת חשש ופחד מה יעלה הלאה בגורלנו, אין לנו אלא 'היום ההוא' - אותו היום

בפרשתן (מח ב), 'ויתחזק ישראל וישב על המטה', כתב 'בעל הטורים' על פסוק זה, ב' במסורה, הכא - 'וישב על המטה', ואידך 'והמן נופל על המטה' (אסתר ז ח), 'שהצדיקים אפילו כשהן חלשים מתחזקים שנאמר 'ויתחזק ישראל וישב על המטה', והרשעים אפילו בתוקפן הן נופלים, שנאמר 'והמן נופל על המטה'. על כן, הבה נלך ברכי הצדיקים (שהרי 'ועמך כולם צדיקים', ישעיה ס כא) - שלא להיות נפול בעיני עצמו

טו. הרה"ק רבי משה יוסף ז"ע בנו של הרה"ק הייטב לב' ז"ע נסע פעם לשבת קודש (שקודם הימים הנוראים) אל הרה"ק הדברי יחזקאל ז"ע בשינאווא, בהגיע מוצאי מנוחה וכבר הוצרך ר' משה יוסף לחזור לביתו, החל להסתובב בחצר ביתו של הרבי מתוך שברון הלב, והרהר במחשבותיו - עם איזה קנין (רוחני) הנני חוזר לביתי ולעבודתי... אחר זמן נפתחה הדלת, והרבי קרא לו, והחל לספר, בצעירותי נסעתי פעם לשבות שבתי אצל הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא ז"ע, אחרי ככלות השבת סובבתי אנה ואנה טרוד במחשבות השוברות לב ונפש - באיזה קניין שב אני לביתי... והנה בא לקראתי ה'שר שלום', ואמר לי, דע לך יונגערמאן (אברך), - היצר הרע מתייגע ועמל קשות להכניס קרירות ללבם של עובדי ה', ואם תשאלני האיך, ומהי הקרירות, על ידי שמכניס בקרבנו מחשבות פסולות - לחשוב על העבר, לא עשיתי מאומה, לא קניתי מספיק וכיו"ב. ע"כ זכור, לחשוב מעתה רק על העתיד.

עפ"י ביאר ב'בנין דוד' (ח"ב ליקוטי ש"ס כז:) הא דאיתא בגמרא (שבת סג:) 'שמח בחור בילדותך ויטיבך ליבך בימי בחורותיך וכו' ודע כי על כל אלה יביאך האלוקים במשפט (קהלת יא ט) - 'עד כאן דברי יצר הרע, מכאן ואילך דברי יצר טוב'. ומבאר, לחשוב עד כאן, מה שהיה עד היום, זהו דברי יצר הרע, אבל לחשוב מכאן ואילך זוהי עצת היצר טוב, המשך בדרכך במסילה העולה בית קל, וסוף דבר תגיע למעלות רמות מאד.

וכבר אמרו דלכן אין 'ויהי' אלא לשון צער ואילו 'והיה' הוא לשון שמחה, כי 'ויהי' המחשבות על מה שהיה ועל העבר זהו צער גדול, אבל לחשוב רק אודות העתיד 'והיה' - זהו שמחה גדולה...

טז. כשעלה כ"ק האדמו"ר מ'תולדות אהרן' ז"ע לבקר את כ"ק האדמו"ר ה'אמרי חיים' ז"ע בחוה"מ פסח, שח בפניו האמרי חיים, שאותו היצר אצלו בליל התקדש חג קודם אמירת הלל, וטען בפני, כיצד הנך עומד לאמר 'הלל' לפני הבורא, בו בשעה שהנך יודע היטב את מצבך הרוחני השפל, אמרתי לו, הן אמת שאמש לא הייתי 'וואוילער איד' (יהודי כשר), ואף איני יודע מה יהא עמי בעתיד, אך זאת אדע, שברגעים אלו הנני וואוילער איד, על כן אומר 'הלל' בכל עוז ועצומות (פשיטא, שלא אמר כן אלא לגודל ענוותנותו, אך הלימוד לדידן שלא להביט על העבר ועל העתיד).

יז. הנה הפרשה וחומש בראשית מסתיימים ב'ויישם בארון במצרים', ומיד אומרים 'חזק חזק ונתחזק', ולכאורה קשה, דכלל מסור בידנו שלא לסיים פרשה או כל דבר בענין שאינו טוב, ובוודאי שפטירת יוסף הוא דבר שאינו טוב, אלא, כי בוודאי דבר טוב יש כאן... שאעפ"י ש'וימת יוסף' - (ולגבי דידן מדובר כל אחד בענינו) ולא עוד אלא ש'ויישם בארון' והיכן - 'במצרים', מכל מקום מתחזקים - 'חזק חזק ונתחזק', מעתה הנני מתחיל 'דף חדש' בחיי, אין לך טובה גדולה מזו, ואכן, הנהגה כזאת היא 'סיום בדבר טוב'.

יח. הבא לטהר מסייעים לו, אם אין לבו של אדם נשבר בקרבו מרוב ייאושו אלא הוא מתחזק יזכה שיסייעו לו מן השמים שיוכל באמת להתחזק ולהתחדש, וכמו שאמר הרה"ק רבי זאב מז'אבריו ז"ע בשם הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל ז"ע בלשון שנוהגים לומר בסיום 'החומש' לאחר קריאת התורה חזק חזק ונתחזק, שאם האדם מתחזק פעם אחר פעם ואינו מתייאש, יזכה שמן השמים אומרים לו ונתחזק - הקב"ה מסייע בידו ויחזקנו מן השמים (הובא בצרור החיים מערכה י עב).

באר הפרשה - פרשת ויהי

כ'המן' ל"ע, אלא גם בעת הירידה^ט יתחזק^י ולא חיזוק גדול לנופלים מצינו בדברי הרה"ק ה'שפת אמת'
יתייאש^{כא}. זי"ע (ויחי תרנ"א) על הפסוק בפרשתן (מט ט) גור

יט. ואל יאמר חלילה כבר נפלת, ואיני שייך ל... אלא אף ל'טענתו' יתחזק ויעשה עצמו כצדיק... וכמו שכתב הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע (פרק כז) לפרש בלשון הכתוב (ויקרא יא מד) 'והתקדשתם והייתם קדושים' בזה"ל, ופירוש 'והתקדשתם' שתעשו עצמכם קדושים, כלומר אף שבאמת אינו קדוש ומובדל מס"א וכו' רק שכובש יצור ומקדש עצמו.

מסופר כי חסידים רבים ועשירים היו לו להרה"ק ה'עטרת ישועה' מדזיקוב זי"ע, והם היו נותנים תמידים כסדרם 'פדיונות' גדולים בהכנסם אליו עם 'קוויטלעך' (פתקאות דרחמי), בשונה מאביו הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע וזקיני הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע (בנו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע) שלא היו להם חסידים נגידיים המפזרים מהונם, והיו חיים בעניות מרודה. פעם נשאל ה'עטרת ישועה' על כך, פתח פיו במשל לקבצן שעמד ברחוב העיר ווינא ופשט ידו לקבץ נדבות העוברים ושבים, והנה נוכח הוא לראות התקהלות גדולה של אנשים הצובאים על פתח איזה בנין, שאל העני 'לשמחה מה זו עושה', ענו לו הקהל כי בעוד שעה קלה יהיה בתוך ההיכל 'הצגה' (שפיל), וב'שפיל' ראו יראו היאך שקבצן מקבץ נדבות, שאל העני 'מה יקר חסדו' לזכות להיכנס בהאי היכלא, ענהו 'רובל', ויתמה הקבצן עד מאד, הנה אנכי עומד לפניכם - 'קבצן אמיתי' ולא מדומה, ומדוע לא תעניקו לי יותר מ'שווה פרוטה'... השיבו לו הקהל, אה, קבצן אמיתי אכן אינו שוה אלא פרוטות מועטות, אמנם על זה ה'שפיל' נשלם 'טבין ותקילין', כי כל ה'קונץ' והחכמה היא לראות את מי שאינו קבצן עושה עצמו כאילו הוא קבצן, ובדין הוא שיטול שכרו משלם.

כך נמי בנוגע לדידן, סיים ה'עטרת ישועה' בענוות קדשו ואמר, הנה אבותי הקדושים היו צדיקים אמיתיים על כן היו 'פדיונותיהם' פרוטות מעטות - דוגמת ה'קבצן' האמיתי, אך מה שאני מקבל כסף לרוב מאחר שאיני אלא כעושה 'שפיל' של צדיק.

ולענייננו יאמר, שמי שאינו צדיק אלא עושה עצמו כצדיק וכקדוש... אזי מן השמים יתנו לו הרבה הרבה יותר מהשכר המגיע למי שיצרו הרע אינו מתגבר עליו, שהרי כל ה'קונץ' הוא במי ש'עושה עצמו'...

כ. חיזוק נפלא כתב הגה"ק ה'ארץ צבי' מקוז'יקלוב זי"ע בדברי רש"י על הפסוק (מח ח) 'וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה' - 'ביקש לברכם ונסתלקה שכינה ממנו, לפי שעתידי ירבעם ואחאב לצאת מאפרים ויהוא ובניו ממנשה, ויאמר מי אלה - מהיכן יצאו אלו שאינן ראויין לברכה', וכתוב (פסוק ט) 'ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלוקים בזה', ופירש רש"י 'הראה לו שטר אירוסין וכו', שהנה איתא במשנה ריש פר' חלק (סנהדרין צ.) שירבעם ואחאב אין להם חלק לעולם הבא, אכן בגמ' (קד:) איתא דורשי רשומות אמרו שיש להם חלק לעולם הבא, ומבאר הטעם שיש להם חלק לעולם הבא, משום שבכל בן ישראל יש נקודה פנימית הנשארת בקדושתה ובטהרתה שלעולם לא תפגם, ואף אם הרבה לפשוע כמו ירבעם ואחאב עדיין יש בו ניצוץ זך וטהור, שמכוחו יש לו תקנה, כי הקב"ה אמר לישראל 'וארשתין לי לעולם' (הושע ב ט), ומאחר שאותם אירוסין הם לעולם שוב אי אפשר שתתקלקל העצם הפנימי של בני ישראל, ובה יתבארו היטב דברי רש"י שיעקב ראה את ירבעם ואת אחאב ועל כן לא רצה לברכם, הוציא לו יוסף שטר אירוסין של 'וארשתין לי לעולם', להורות שאף הם יש להם תקנה, ובל ידח ממנו נידח, ואף הם ראויים לברכה...

כא. היה אומר הרה"ק רמ"ש מבאיאן זי"ע שפרשה זו היא 'לויטער חיזוק' (רצופה ומלאה מענייני חיזוק), כי ג' פעמים מצאנו בה 'התחזקות', א. 'ויתחזק ישראל וישב על המיטה', ב. בגמר קריאת התורה עונים כל העם יחדיו חזק חזק ונתחזק (עיי' 'לבוש' תרס"ט), ג. ב'הפטרה' ציווה דוד המלך לשלמה בנו (מלכים א' ב ג-ג) 'וחזקת והיית לאיש, ושמרת את משמרת ה' אלוקיך ללכת בדרכיו'.

יש שאמרו לרמזו בג' פעמים אלו, שלא יאמר אדם אין כוחי במתני להתחזק, כבר ניסיתי פעמים רבות ולא עלתה בידי, לזה אמרינן - אין צורך לקפוץ מדרגות רבות כאחת (עד המלאכים), אלא אדרבה, התקדם הלאה מעט מעט, 'געב זיך א ריר' (הזו את עצמך אפילו רק במעט) אפילו רק כדי הילוך מדרגה אחת, וזה נרמז בג' חיזוקים אלו, כי גבי יעקב ששכב על מיטתו חולה כתיב 'ויתחזק ישראל וישב'. לאחמ"כ ב'חזק חזק' - רבים היושבים בעת קריאת התורה, ולסוף הקריאה יעמדו לאמירת 'חזק חזק'. וכן ב'הפטרה' בצוואת דוד כשעמד שלמה לפניו - 'וחזקת והיית לאיש... ללכת'. והיינו שיעלה מדרגה אחת משכיבה לשיבה, ומשם לעמידה, ומעמידה להליכה, לזה יקרא 'חיזוק'.

אריה יהודה, כרע רבין כאריה וכלביא, אמר מו"ז ז"ל (ה"ה הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע) כי כוחו של יהודה אפי' בשעת שפלות - כשהוא שוכב, הרי הוא כארי ולביא, שכן גם האריה עצמו שוכב לפעמים ועדיין ייקרא בשם 'אריה', והטעם, כי תמיד הוא מוכן בגבורתו למלחמה. וכן הי' במעשה תמר שהודה ולא בוש, ולהורות לכל יהודי באשר הוא שאף בעת הנפילה ישאר בכוחו של אריה^{כב}, יעמוד מנפילתו וישוב למקומו כדאשתקד^{כג}.

ולעולם אל יפול רוחו בקרבו לרוב הנסיונות העוברים עליו בתגבורת יצרו הרע, אלא ידע שרק מכוחם של אותם מלחמות יעלה ויתעלה לאין ערוך^{כד}, וכמו

וכבר אמרו (אבות ב טז) 'לא המלאכה לגמור', מה ה' אלוקינו דורש מעמנו כי אם 'לזוז ממקומנו', לעלות ולהתקדם במדרגה אחת, וסוף דבר יהא ה' בעזרנו להגיע למקום הראוי.

כב. שמעתי מאחד מבני החבורה והוא ירא"ש מרבים וצדיק נשגב, שבאחד ממסעותיו הגיע לארגנטינה בשליחות קודש, באחד הימים לשהותו, לקחו אחד מהנגידים לגן החיות, וראה שם דבר פלא, כי נוהגים המבקרים להאכיל בשר חי בפי האריות כשהם עומדים בסמוך אליהם ללא חת וללא מורא כלל וכלל. כי אריות הללו מתייחסים לבני האדם בנימוסים ובדרך ארץ שלא מעלמא הדין, ויתמה האיש בפני מארחו, והרי ידעתי מימי נעורי, כי ארי מסוכן הוא לטרוף את המין האנושי בעודו בחיים, כיצד המה שותקים ואינם נוגסים בבני אדם, ואפילו אינם נובחים ופוצים פיהם, אלא כילדים טובים מקבלים מאכלם מידי המאכילים אותם, והרי הם יכולים לאכול את האיש המאכילם בעודו חי.

ענה לי האיש, אריות הללו גדילים מיום הוולד עם כלבים, מאבוסם גם יאכלו, ואינם מעלים בדעתם כי יש להם כלל כוחות, והרי הם אריות החושבים את עצמם כבעלי כח של כלבים... ואינם יודעים ש'אריות' המה... ואינם יודעים כי בכוחם לקרוע את העומד לפניהם בין רגע... אף אנו בני אדם - ח"ו שלא נכיר שיש לנו כוחות אדירים של בני אדם... אשר בידנו להעפיל גבוהה עד מאד, ולא נסתפק להיות נחשלים אחרי... אלא ידע האדם את גבורותיו (אף אם גדל עם כלבים חלושי העם, ידע שהוא אריה), יעלה ויעפיל לרום המדרגה ללא התפעלות מהנפילות המדומות אשר היצר מדמה לו כי חלש הוא.

וכבר אמר הרה"ק היסוד העבודה זי"ע לפרש בלשון הפסוק (תהלים קמה יב) 'להודיע לבני האדם גבורותיו', דקאי על האדם, שעליו להודיע לעצמו את 'גבורותיו' - שכוחות עצומים טמונים בו, והינו גיבור חיל...

כג. ומבאר שם, דכח זה טבוע בכל יחיד ויחיד מבני ישראל, דהנה נאמר בפרשתן (מט ח) 'יהודה אתה יודוך אחיך', ופירש בתרגום יהונתן 'יהודה אנת אודיתא על עובדא דתמר בגין פן לך יהודון אחקך ויתקרון יהודאין על שמך' (יהודה אתה הודית על מעשה תמר על כן יודוך אחיך ויקראו יהודים על שמך). וכך איתא גם במדרש (ב"ר צח ו) 'אמר רבי שמעון בן יוחאי יהיו כל אחיך נקראין על שמך, אין אדם אומר ראובני אנא שמעוני אנא אלא יהודי אנא'. ובפשוטו היה בזה נתינת שכר ליהודה שהודה ולא בוש על כן זכה שכלל ישראל יהיו נקראים בשמו. אכן השפת אמת ביאר את עומק הענין, שבני ישראל יש בהם מכוחו ומהותו של יהודה, שלאחר ש'נכשל' בחטא לא נשבר ליבו בקרבו ונפל לידי ייאוש ח"ו אלא אמר 'אין נפילה', רק מטרף בני עלית, הנפילה היא סולם והזדמנות להתעלות יותר, ולכן נקראו ישראל בשם 'יהודים' כי טבוע בהם הכח להתחזק מכל המצבים הקשים והנפילות הגדולות ביותר.

עוד אמר החידושי הרי"ם שהנה בתיבת 'יהודה' יש כל שם הוי"ה ובנוסף גם אות ד', כי אות זו מורה על 'דלות', וללמדנו שגם מי שהוא דל ורש עדיין אינו מנותק מהוי"ה ב"ה, וברגע אחד יכול להתקרב אליו כבתחילה.

כד. לאחר הסתלקות הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע הכינו 'נוסח' לחקוק על גבי ה'מצבה', ובתוך הדברים כתבו יחיד בדורו במצוות הצדקה על המצבה, וכידוע הפלגותיו בקיום מצוות הצדקה, לא לן כאשר פרוטה היתה מצויה בביתו, ואף היה לוהו סכומים עצומים בכדי לחלקם לעניים כשהוא ממשכן את כל חפציו בעד הלוואות הללו, וכגון ה'מנורה' של חנוכה היתה שוכנת כל השנה בדרך קבע כמשכון אצל המלווים. והביאו את ה'נוסח' לפני בנו הרה"ק משינאווא זי"ע, ולא הסכים לזה [וכדרכו בקודש לדבוק במידת האמת בכל אשר יפנה באופן של 'קוב הדין את ההר'], שאלו אותו והרי תואר זה 'אמת' הוא, וכי הרה"ק אביכם לא היה יחיד בדורו במצוות הצדקה. ענה השינאווער, הרי יתכן שבאיזה מקום נידח יושב לו יהודי עני ואביון, שביקשו ממנו לתת מצוות הצדקה, ואעפ"י שעוללים שאלו לחם ובקושי יש לו לתת להם, כשנעליהם קרועות וכו', והוא קרע מעצמו ונתן לעני, אפילו שעומד להרגיש את החסרון של מטבע הלזו למשך כמה שבועות הבאים, פשיטא שזה גם נחשב יחיד בדורו בצדקה לענין זה.

באר הפרשה - פרשת ויהי

השכל והדין מחוייבים הם (במצוות ה') שהבורא ית"ש ויתעלה בראם לכבודו, ואין אנו מספיקים להודות על אחת מאלף... על הטובות שעשה עמנו, וכמאמר התנא אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לבך נוצרת.

אלא ביאורו, כי אכן, עיקר קבלת השכר הוא מצד שהבורא ית"ש נתן בנו יצר הרע המסית אותנו

בכל עת ורגע, ומתגבר עלינו להתאוות תאוה³¹, ולהרהר חלילה בעבירה, וכל יצר מחשבותיו רק רע כל היום. ועל האדם להיות עומד כנגדו, לחשוב תחבולות כיצד ישיב מלחמה כנגדו, להיזהר ולהישמר מכל דבר רע, מחניפות ושקרים וליצנות ולשון הרע ותאות והרהורים והדומה להם, לזה צריך מלחמה ועבודה רבה לשבר כח התאוות היצה"ר, וזהו עינוי וסיגוף גדול, ע"ז הננו מקבלים השכר. וזהו (פ"י הפסוק תהלים כא ג) 'תאות לבו

שפירש הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תר"מ ד"ה בפסוק) בהא דכתיב (מש כג-כד) 'וימררוהו ורבו וישטמוהו בעלי חיצים וכו' משם רועה אבן ישראל', כי משם דייקא, מאותם 'מריבות' עלה ונתעלה להיות רועה אבן ישראל³².

חמור גרם - עיקר מעלת האדם ושכרו על עמידתו בנסינות החומר

בפרשתן (מש יד), 'יששכר חמור גרם', איתא מהרה"ק ה'נועם אלימלך' זי"ע (ריש פרשתן) שכאן למדנו כלפי כל ה'נסינות' כי הם נראים כמחשיבים לאדם, אבל באמת אור גדול יש בהם, ולא יתלונן לומר, מה אעשה ויצרי מתגבר עלי להכשיל אותי בכל אשר יוכל, כי דייקא על זה ישולם שכרו ממעל. וכה כתב ב'נועם אלימלך', שלכאורה עלינו להתבונן מדוע מעניק הקב"ה שכר לבני ישראל על קיום המצוות, והרי מצד

אף אנן נעני בתריה, כי התואר 'יחיד בדורו במידת הקדושה' אינה שייכת רק לצדיק יסוד העולם, קדוש מבואר לעולם ועד צאתו, אלא גם זה שפעם אחת עומד בפני נסיון קשה, ו'קורע' מעצמו שלא לילך אחר יצרו הרע, ובתעצומות נפש מתגבר לעשות רצון קונו - אף הוא יחשב ל'יחיד בדורו במידת הקדושה'... כי מי יודע לשער ולמדוד בכמה קושי עלתה לו ההתגברות, מלבד הקב"ה שהוא יודע תעלומות.

כה. איתא מ'צדיקי קמאי' (הרה"ק מקעשינאו בעל 'גבורות ארי' אמר זאת בפני הרה"ק מאפטא וקילסו מאד, וכן איתא בעוד ספה"ק) על הכתוב (נ יז) שאמרו האחים ליוסף 'אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם כי רעה גמלוך, ועתה שא נא לפשע עבדי אלוקי אביך'. תיבות - שא נא עולים ב'ראשי תיבות' שור אריה נשר אדם, והם ארבעת הדמויות החקוקות על רגלי כסא הכבוד. והנה, השור הוא 'יוסף הצדיק' כמה שנאמר (דברים לג יז) 'בכור שורו הדר לו', וזכה למדרגה גבוהה כזו בזכות עמידתו בתוקף בכל הנסינות והקשיים דעמו עליה מיום מכירתו עד יום המלכתו למשנה למלך, וכך אמרו לו, דע אחינו הקדוש, הנה בתחילה היה רק 'אנא' שהוא ר"ת אריה נשר אדם, וכל מה שנתעלית למדרגה רמה - שנוספה גם דמותך להיות חקוקה באחד מרגלי המרכבה הקדושה, לא היה אלא ע"י - פשע אחיך וחטאתם כי רעה גמלוך, רק על ידי המכירה וה'נסינות' באת לידי כך וכנרמז ב'שא נא', ולכן שא נא לפשע עבדי 'אל-הי אביך' שהוא ר"ת א"י ל'או ה'אי י'ומא כ'מה י'וסף א'יכא ב'שוקא, פירוש, כי בלאו המכירה לא היית שונה משאר יוסף המסובבים הנה והנה 'בשוק', ורק על ידי 'המכירה' נתעלית לאין ערוך משאר 'יוסף' אחר שבעולם, להיות דמותך חקוקה על כסא הכבוד. וללמדנו, כל אחד ב'מכירה' שלו, בנפילה שלו, ע"י ההתגברות יתעלה להיות כמחזיקי המרכבה (ברום המעלה).

כו. ויזכור את מאמרו הנורא של הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע לבאר מה שנאמר בריש פרשתן (מז כח-כט) 'ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה וגו', ויקרבו ימי ישראל למות, וצריך ביאור מדוע פתח הכתוב ויחי 'יעקב' ומסיים בלשון 'ישראל', אלא ידוע ש'יעקב' מרמז על הדרגה הפחותה והיינו החלק הגשמי, ואילו 'ישראל' רומז על המדרגה העליונה והחלק הרוחני שבו, ובא הכתוב לומר כי אם ויחי יעקב בארץ מצרים, כשהחלק הגשמי חי ונהנה מארץ מצרים אזי ויקרבו ימי ישראל למות, אז החלק הרוחני בא לידי מיתה...

וכדבריו הבורחים כאשר של ה'אור החיים' הק' על הפסוק (ויקרא כה לז) 'את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך, וזל"ק, את כספך הם הדברים שהאדם כוסף בעולם הזה לדברים הנדמים, לא תתן לו בנשך כי כשאדם משלים תאות נפשו הבהמית ומטעים רוחו מכסופיו הוא נשוך בזה ומטיל בו ארס החטא, ואמר ובמרבית לא תתן אכלך פירוש אפילו אכלך שהוא דבר שהורשית לאכול לא תרבה בו, כי כשאדם הולך אחר גרונו ויטה גבול התאוה שבו למותרות בזה יחשיך אור הנפש, כי כשזה קם זה נופל, כשמתרבה תאבון המורגש מתמעט תאבון הרוחני. עכ"ל.

'עבד', שהרי הוא כעבד שאינו עובר על מצות אדונו, אך אינו נקרא בשם 'בן' למקום ב"ה אלא אם עושה לעצמו גדרים וסייגים, וזהו ויקרא לבנו ליוסף, פירוש מי נקרא ונחשב בנו, ליוסף, זה שמוסיף תמיד ב', כנ"ל כ"ח.

בן פורת עלי עין - בקדושת עיניו משבר כל המחיצות

בפרשתן (מט כב), 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין', נוראות כתב הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע וז"ל, אף כי גדל מאד הנסיון של יוסף במעשה דאשת פוטיפר, כמובא במדרש כל ההשתדלויות שעשתה כדי להחטיאו, וכמו שאמרו (יומא לה:): בגדים שלבשה לו שחרית לא לבשה לו ערבית וכדו', וכל היסורים שגרמה לו, אך הוא עמד בנסיון, עם כל זאת מהגישה התורה חק' במיוחד את הנסיון ששמר עצמו מהסתכלויות אסורות בעת שנתמנה כמשנה למלך ונסע בכל ארץ מצרים, ובנות מלכים ושרים צעדו עלי שור (- על החומה) והמטירו עליו מתנות יקרות כדי שירים את עיניו להסתכל עליהן, והוא נשמר ונזהר מההסתכלות, ובוה גדל שבחו בן פורת עלי עין. עכ"ל. למען העת עד כמה חשוב לפני המקום ב"ה העוצם עיניו מראות ברע^{כט}.

נתת לו' - זה שנתת לאדם הבחירה שיוכל לעשות כתאות לבו, וגם 'וארשת שפתיו כל מנעת סלה' - שלא מנעת ממנו לדבר בשפתיו כרצונו, כל זאת עשית לטובת האדם כי תקדמנו ברכות טוב - פי' עי"ז שהיציאה מסיתו ויש בידי אדם בחירה לילך אחריו או להלחם כנגדו, והוא כובש את יצרו, עי"ז יקדמנו השי"ת ברכות ושבר גדול. וזהו פי' הקרא 'יששכר חמור גרם' - פי' יש שכר לאדם, ע"י שהחמור הוא הגוף - החומר, חומד ומתאווה, והאדם משבר כח תאוותו, הוא גורם לו לשכר הגדול.

ובה כתב ה'כלי יקר' לפרש את האמור בפרשתן בברכות יעקב ליוסף 'משם רועה אבן ישראל' (מט כג), כי הנכשל בעבירה רח"ל סופו שיוורד מנכסיו ובא עד פת לחם (וכדכתיב במשלי ו כו; כט ג, סוטה ד:), אך מאחר שיוסף עמד בנסיון ולא נכשל 'ע"ב ובה להון עתק ובה להיות רועה אבן ישראל'.

עוד איתא ב'נועם אלימלך' (ד"ה א"י ויקרבו) על הפסוק (מז כט) 'ויקרא לבנו ליוסף', שלכאורה היה צריך לומר 'ויקרא לבנו יוסף', ומהו 'ליוסף', ומבאר כי זה האיש אשר מקיים את כל התורה אינו אלא במדרגת

כז. וכבר מילתנו אמורה שהקב"ה משלם שכרם של 'גדרים וסייגים' גם בהאי עלמא, וכמו שכתב בספר חסידים (תתקצד) 'אמרו לזקן במה הארכת ימים, אמר כי היו אורחים בבית המרחץ וכו', ואני לא דברתי מעולם בבית המרחץ ובביה"כ ואפילו דברים של חול אע"פ שמותר, והואיל ועשיתי לי גדר ותוספת הוסיפו לי אף שנותי'.
 כח. הנה אחד מטכסיסי היצר הידועים הוא להסית את האדם מן הדרך הטובה ולפרוץ גדרים וסייגים, מתוך טענה הרי 'כולם עושים כך וכך', מדוע אני צריך 'לפרוש מן הבריות' ולהיות צדיק יותר מכולם... וכנגד טענה פסולה זו מצינו דברים כדורבנות בתורתנו של הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ שמות ד"ה בהפטרות) בביאור מה שנאמר בהפטרה הנקראת בשב"ק זו (מלכים א' ב א-ג) 'ויקרבו ימי דוד למות ויצו את שלמה בנו לאמר, אנכי הולך בדרך כל הארץ וחזקת והיית לאיש, ושמרת את משמרת ה' אלוקיך ללכת בדרכיו, שהנה מצינו בגמ' (פסחים מב.) שפירשו לשון 'לאמר' שהוא מלשון לאו אמור, וכלומר ש'לא תאמר', ועל דרך זה מפרש החת"ס בזה"ל, הזהירו לשלמה שלא יאמר הנני עושה כקלקולים רוב העולם, אלא צריך אדם להתחזק במעוז התורה נגד אנשי דורו הפורצים גדרי עולם. על כן אמר כאן 'לאמר אנכי הולך בדרך כל הארץ', ר"ל לאו אמור אנכי הולך בדרך כל הארץ לעשות כמעשיהם וכמנהגייהם, לא תאמר כן אלא 'וחזקת והיית לאיש' במעוז התורה לגדור גדרה ולעמוד בפרצתה. ואמר עוד ושמרת את משמרת ה' אלוקיך וכו', אין רצוני (לצוותך) לקיים מצות התורה ציצית ותפילין דזיל קרי בי רב הוא (ואין צורך להזהירו על כך) אלא לשמור משמרת גדרים וסייגים וכו' כדי שיהיה זה הכנה ללכת בדרכיו, עכ"ל, ועיי"ש עוד בזה.
 כט. סיפר לי החסיד הישיש רבי ברוך ווייסבערג ז"ל מבני ברק, מעשה שהיה עם אאדמו"ר הרה"ק מלעלוב זי"ע, וכך הוה, באותם שנים היה אאדמו"ר משמש כמגיד שיעור בישיבתו של אביו, זקני הרה"ק הרבי הרמ"מ מלעלוב זי"ע בתל אביב (שם התגורר באותם ימים), מדי יום ביומו היה אאדמו"ר עושה את דרכו באוטובוס מבני ברק אל תל אביב, אף אני, סיפר לי רבי ברוך הייתי נוסע עם אביך מדי יום ביומו בצוותא חדא, באשר היה לי מפעל לייצור מיני מתיקה בת"א, באחד הימים ישבנו שנינו על האוטובוס והיו שם מראות בלתי הולמים לגדרי הצניעות, והדבר הפריע מאד לאאדמו"ר בשמירת עיניו המופלגת, ובעודו בבני ברק צלצל בחזקה בפעמון עד שנפתחה הדלת

באר הפרשה - פרשת ויהי

תקרי עלי עין אלא עולי עין^ל. וכלל הדברים הוא כמו שהעמיסו בלשון הכתוב (תהלים יז ח) 'שמרני כאישון בת עין' - שהקב"ה שומר את האדם כפי שהוא שומר על קדושת אישוני עינו...

אנכי אכלכל אתכם - במעלת עשיית צדקה וחסד והאחדות בפרשתן (מז כט-ל), 'ויקרבו ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ירך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת וגו', ושכבתי עם אבותי, כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ת"מ), כי איתא (ב"ב קטז). 'כל המניח בן כמותו כאילו לא מת', והנה, כבוא יעקב אבינו לארץ מצרים וראה את גדולת יוסף בנו, את רוב עשרו וכבודו לאין ערוך, החל להיות מיצר - בחשבו הרני מניח בן שאינו כמותי, כי אני עברתי כל ימי כל מיני יסורים וצער שעל ידם מזדכך האדם למאד, ואילו יוסף בני חי בשלווה את רוב ימיו (שהרי 'שמונים שנה' מלך במצרים, מן שלשים ועד בן מאה ועשר היה מלך במצרים), ומאחר שאינו כמותי ממש הרי לא יחשב לי 'כאילו לא מת'.

מיהו, בזה"ק איתא שכל המרבה בצדקה ובגמילות חסדים לא יאנו צריך לבוא לידי יסורים, כי ע"י

איתא בגמרא (זבחים קיח:): 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין - עין שלא רצתה לזון וליהנות מדבר שאינו שלו תזכה ותאכל כמלא עיניה, ולכן אכילת 'קדשים קלים' בירושלים הותרה רק לפני מסחמת ירושלים, ואילו במשכן שילה אכלו קדשים קלים בכל הרואה, כי משכן שילה היה בחלקו של יוסף ששמר על ראיית עינו מדבר עבירה, על בן אפשר לאכול בחלקו בכל הרואה. מכאן למד הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא בשפ"א תרל"ח ד"ה בן), כי כל איש ואיש מישראל השומר עינו מסלק מעליו את כל המחיצות שבינו לבין אביו שבשמים, וכל המחיצות החומות וההסתרות החוצצים כנגד האדם ומרחיקים אותו מקרבת ה' יפלו - דוגמת מה שהתירו לאכול בחלקו קדשים קלים אף חוץ לחומות והמחיצות, גם בגשמות - יפלו כל החומות המונעות בעדו את שפע הפרנסה וכל הטוב שבעולם. וכל המקטרגים והמשמינים נידחים מפניו בהרף עין.

עוד יזכה השומר עינו - להינצל מ'עין הרע' וכמו שאמרו בגמרא (ברכות כ): 'עין שלא רצתה לזון ממה שאינו שלו (וברש"י, דקאי על יוסף הצדיק שלא נכשל בהסתכלות אסורה, ע"ש), אין עין הרע שולטת בו, ודרשו ליה מדכתיב 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין - אל

וברח ממנו, לאחמ"כ אמר לי בלבת אש קודש, יהיה מה שיהיה - 'אמכור את פרוסת הלחם האחרונה שבביתי ואסע במונית (טעקס"י), באוטובוס זה המוליך מבני ברק לת"א וחוזר חלילה לא אסע יותר, ומני אותו יום ואילך היה עושה את דרכו אך ורק בטעקס"י (מונית), על אף שבאותם ימים לא היה בביתנו פרוטה לפרוטה, ובקושי היתה ידו משגת פת לחם, בכל זאת היה אאדמו"ר מקבץ את הפרוטות האחרונות בכל בוקר בכדי לשלם את דרכו לת"א, ואת דמי הנסיעה מת"א לבני ברק היה מקבץ שם בישיבה, וכל זאת בלבד שלא יכנס לחשש קל של ראייה אסורה. פעם נתלוויתי לאאדמו"ר זי"ע בדרכו ברחובה של עיר, ולפתע, כאשר הגענו לקרן זוית, משך אותי עמו לתוך 'צפרדע' (כינוי לפח זבל גדול), באומרו 'כאן מריח טוב יותר משם'... כי היתה שם קבוצת נשים... וזאת למודעי כי אאדמו"ר היה איש 'מיושב בדעתו', ולא היה זה כלל מדרכו... אך כך הוא הדרך הישרה לקפוץ ולברוח כמו מפני השריפה... ואם כי לא באנו לומר לקפוץ לתוך האשפה, אך זאת כן ניתן לתבוע מעמנו, שלא להכניס את ה'אשפה' אלינו פנימה... וד"ל.

ל. פעם נכנס חסיד אחד אל הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, וסיפר לו שהיה אצל חכם אחד המתיימר לדעת נסתרות, והלה גילה לו ששורה עליו 'עין הרע' רחמנא ליצלן, והוא חושש מאד מזה, נענה הרה"ק ואמר לו איתא בגמרא (ב"מ זק): 'תשעין ותשעה בעין רעה, ואחד בדרך ארץ, ויש לפרש שצ"ט מתים מחמת שקלקלו ופגמו בעיניהם רח"ל, ורק אחד מת 'בדרך ארץ' דהיינו בזמנו, כיון ששמר על עינו, ובזאת סיים והורה לו, לעצום את עינו מראות ברע וממילא לא ינזק מעין הרע.

לא. בפרשתן (מט כ), 'מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך', ומבאר השל"ה הק' (במדבר לא), מאשר שמנה לחמו, ומדוע זכה לעשירות כזאת מפני שהוא יתן לאחרים מעדני מלך ולא מהדברים הגרועים והפחותים אלא רק משופרא דשופרא וכדכתיב (ויקרא ג טז) 'כל חלב לה', ובזכות נדיבותו לאחרים זכה לעשירות. והוסיף השל"ה הק', כי מצינו עוד באשר שנאמר בו 'ברוך מבנים אשר' (דברים לג כד), ואמרו חז"ל (ספרי וזאת הברכה, שנה) שאין שבת שנתברך

אבותי ולא מיתה, וכך הוה כמו שאמרו (תענית ה'): 'יעקב אבינו לא מת, כי אם שכיבה עם אבותיו.

וזה נמי פירוש הכתוב (נ טו-כא) 'ויראו אחי יוסף כי מת אביהם', כי בראותם את רוב טובתו של יוסף, חשבו שיעקב אביהם נחשב כ'מת' שהרי לא הניח בן כמותו, ענה להם יוסף 'אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם', מכאן ואילך אפרנס אתכם ואעשה עמכם צדקה וחסד^ל, ובוה ייחשב לי כאילו עברתי ייסורים כל ימי חיי, ושפיר הניח אבינו בן כמותו והוא נחשב בין החיים.

ה'גמילות חסד' יתעלה לב למדרגה כאילו קיבל יסורים כל ימיו, והנה בעל הייסורים נקרא שם בזוהר הקדוש מרא דירבין ואילו בעל הצדקה נקרא מרא דידין. ובוה מבאר ה'חתם סופר' את הפסוק 'ויקרבו ימי ישראל למות', דכאשר ראה בגדולת ועשירות יוסף, הבין שאינו בן כמותו חשב שקרבו ימיו 'למות', לכך קרא ליוסף ואמר לו 'שים נא ירך תחת ירכי' - כלומר, תחת היסורים שעברו עלי כל שנתי ועל שמם נקראתי 'מרא דירבין', תחתם קבל על עצמך - 'ועשית עמדי חסד ואמת', להיות 'מרא דידין', וע"י ריבוי הצדקה והחסד תהיה בן כמותי, ואחשב כ'לא מת', וכל מיתתי תהא רק 'שכיבה' עם

בנים כאשר, ומכאן עפ"י האמור שהוא נתן לאחרים מעדני מלך, ובגין כך זכה לבנים, וכדאיתא בגמ' (ב"ב י): 'מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים, רבי אליעזר אומר יפזר מעותיו לעניים'.

ואילו האלשי"ך הקדוש זי"ע ביאר, כי בא הכתוב לשבח את אשר, כי לעצמו היה די לו ב'לחם צר, והיתה מספקת עבורו כדבר שמן וטוב, אכן לאחרים נתן מעדני מלך...

לב. נוראות יסופר בענין ה'חסד', סיפר הסבא מקלם זצוק"ל שבלילה אחד חלם חלום, כי הנה מכריזים 'רבינו יונה ישא מדברותיו בבית המוסר', ורבים נהרו לשמוע דברות קדשו ואף הוא רץ ביניהם, אך בהגיעו עיכב בעדו 'שומר הפתח' ולא נתנו להיכנס, באמרו שאינו ראוי לשמוע את הדיבורים, החל הסב"ק מנסה להזכיר זכויותיו בהרבצת תורה ומסירת השיעורים, אך השומר לא נתרצה לו. שוב הפציר בו להכניסו יען מתלמידי רבי ישראל סלנטר הוא, אך גם בזה לא נשא השומר את פניו, עד שאמר כי הוא אביו של 'רבי נחומק'ה', מיד פתח בפניו את השערים. ויהי בבוקר מיהר הסב"ק לשאול את בנו 'מה מעשיך'... שרק בזכותך נפתחו לי השערים, ויען הבן ויאמר, כי מזה תקופה ארוכה שנקרעו נעליו וחסך פרוטה לפרוטה במשך חדשים ארוכים כדי שיהא לו מעות לקנות בהם מנעלים חדשים, והנה, אך קנה את הנעלים ויצא לרחובה של עיר, פגע בו עני מרוד אשר אין מנעלים לרגליו בכלל, והיה הלה מדדה ברגליו היחפות בשלג כשרגליו פצועות ושותתות דם, והבחין שהעני מסתכל בחמדה ובקנאה בנעליים החדשות. מיד חלצן ונתנם לו. אמר הסבא עמדו והתבוננו, כל מעשי בזכות הרבצת התורה, זיכוי הרבים וכו' אינם מגיעות לאותו זכות ש'זכה' בני בנתינת מנעלים מתוך רחמנות על העני.

לג. כה אמר יוסף הצדיק לאחיו 'אתם חשבתם עלי רעה אלוקים חשבה לטובה למען עשה כיום הזה להחיות עם רב' (נ כ), וכן אמר להם בשעה שהתוודע אליהם 'ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אתי הנה כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם' (לעיל מה ה), סיפר לי ידיד נאמן רב חשוב במדינת ארה"ב, שלמד אצל הגאון רבי שמואל בירנבוים זצ"ל ראש ישיבת מיר בארה"ב, פעם אחת שאלו רה"י, וכי אכן לצורך 'למחיה שלחני' ולהחיות עם רב' הוצרך יוסף להצטער בצער המכירה וייסורי בית הסוהר... וכי לא היה יכול להתקיים באופן 'מכובד', שישלחו להביאו אחר כבוד ב'מרכבת המלך' מבית אביו עד מצרים, שם יבוא לבקר בבית האסורים כאדם נכבד ויראה פניהם זועפים ויפתור החלום, והם כבר יספרו אודותיו עד פתרון חלומם של פרעה וכו', או שיקראוהו סתמא לעמוד על משמר אסיפת התבואה משנות השובע לשנות הרעב....

אלא, שכדי להבין ללבו של ה'רעב' בשבע שנות רעב ולכלכלו כראוי, על הנותן לעבור קודם את ההרגשות הללו, כי רק כך יבין כראוי ללבם של אלו, רק כאשר ירגיש את חיי הדחקות, העוני והמחסור, אז יבין ללבם של עניים בעת דחקם, ויפרנסם כראוי.

מסופר על הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל רבה של לאדז', שפעם פנה בימות החורף לביתו של הנגיד ר' ישראל פאזמאנסקי - ברצותו להוציא ממנו סכום הגון עבור 'עצים להסקה' לעניי בני ישראל שהצינה גברה ופשטה בביתם, משהגיע לבית הנגיד נקרא ר' א"ח להיכנס פנימה לבית החם ומוסק כהלכה, אבל ר' א"ח לא אבה להיכנס ונשאר על מעמדו בחוץ, משם דיבר עם הנגיד למשך כמחצית שעה על דא ועל הא... ככל שעבר הזמן גברה

שיכל את ידיו - זהירות מלפגוע איש ברעהו

בפרשתן (מח יד), 'וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה שכל את ידיו כי מנשה הבכור', הקשה הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע שלכאורה הטעם 'כי מנשה הבכור הוא סיבה שלא ישכל את ידיו, אלא יניח יד ימינו על ראש מנשה שהוא הבכור, והיה צריך לומר 'שכל את ידיו כי אפרים הקטן' וכיו"ב. 'אלא למדה תורה דרך ארץ שינהוג אדם כבוד בחבירו לפי הראוי לו, והיינו, אעפ"י שהיה יכול יעקב אבינו ע"ה לחזור ולהעמידם כרצונו זה לימינו וזה לשמאלו, מ"מ לא רצה לבייש את מנשה, ולכך שכל את ידיו בראשם', וזהו שאמר הכתוב שכל את ידיו ולא שינה מקום עמידתם כי מנשה הבכור ולא רצה להכלימו. ידוע הביאור בשם הגר"ח מוואלאז'ין זצוק"ל שיעקב אבינו רמו בכאן, כי הנה, ראובן העומד אל מול

שמעון, הרי ימינו של ראובן כנגד שמאלו של שמעון, ואילו שמאלו של ראובן הוא לנוכח ימין של שמעון, והרי 'ימין' הוא צד החזק באדם, ושמאל הוא הצד החלש. וכך הוא דרכו של עולם, על 'צד שמאל' של רעהו - בעניינים שיש לו בהם 'חולשות', הן ברוחניות והן בגשמיות, יביטו עליו ב'עין ימנית' - דהיינו בחזקה ובדקדוק, לידע את כל פרטי חולשותיו, במוט טעם ודעת, ואילו על 'צד ימין' של רעהו - בעניינים שהוא חשוב ומצליח הן ברוח הן בגשם, על זה יביטו ב'עין שמאלית' - דהיינו שאין מחשיב זאת כלל וכלל, ולא עוד אלא שעל הצלחותיו יביט בצרות עין, ואינו מרבה לשבחו על כך לא בפה ולא בלב, ולכן 'שיכל את ידיו' ללמדנו, שהדרך הנכונה להעמיד ימין כנגד ימין ושמאל כנגד שמאל, והיינו שעל חלק הטוב והחשוב של הזולת נביט ונתבונן בעין ימנית, בהנאה ובהרחבה, לשבחו ולפארו, ואילו על ענייני 'שמאל' לא נביט כי

באותה מידה הצינה על מיודענו הנגיד, משנכנס הקור בכל עצמותיו של הנגיד אמר לר' א"ח, ירחם נא מר עלי ויכנס עמי הביתה, כי גברה עלי הצינה... אז אמר לו ר' א"ח, עתה השגתי מטרתך, כי באתי הנה לבקש נדבת לבך בעצים להסקה, ולעולם לא תבין את העניים עד שתרגיש על בשרך את אשר הם מרגישים כל היום - בכל יום, מימות החורף.

כלל הדברים כי רק בהרגשת צערו של חברו יעלה בידו להיות 'גומל חסדים' כראוי, וזו חובתו של האדם 'להיכנס לנעליים' של השני, לנסות להבין הרגשתו, ואז כבר יעזור לו כדבעי... לד. ודע כי פעמים הנהגה בעקמימות כדוגמת 'שיכול הידים' היא הנהגה הישרה... וכעין מה שכתב הרה"ק ה'חוזזה' מלובלין זי"ע טוב להיות בשלום עם חבירו הגם שהוא בשקר, מלהיות במחלוקת עם חבירו הגם שהוא באמת (אור הנפלאות כח, הובא באבני זכרון ערך מחלוקת).

עובדא הוה אצל כ"ק אאדמו"ר זי"ע באחד השנים ב'ראש השנה', בעל התוקע בבית מדרשו (בבני ברק) היה יהודי חשוב ובר אוריין, ושמו היה הגה"ח אליעזר לעזער זצ"ל, שנה אחת בהגיע התקיעות, אחר שר' אליעזר כבר בירך בקול ובהתלהבות דקדושה את הברכות בקול רעש גדול - 'לשמוע קול שופר', 'שהחיינו', לקח את השופר אל פיו, אך לא הצליח להוציא אפילו תקיעה אחת כראוי, אחר שניסה כמה פעמים וראה שאינו משמיע כי אם קול הברה בעלמא עשה סימן לאאדמו"ר שיביאו עוד 'בעל תוקע' אל הבימה, אאדמו"ר לקח ממנו את השופר מידו, ניסה לתקוע, ואף הוא לא הצליח כלל (אאדמו"ר לא היה יכול מעולם לתקוע בשופר כראוי אף לא בימי אלול), או אז נתנו את השופר לאחד מומחה אשר תקע את התקיעות כולן כדת, לאחר התפילה אמר לי אאדמו"ר, ידעתי גם ידעתי כי אינני יכול לתקוע, אלא שחשבתי בעצמי שר' אליעזר יכול להישבר ברוחו בראותו ש'ביום הזיכרון' לא צלחו תקיעותיו, על כן לקחתי מעמו את השופר, בכדי שינחם עצמו בראותו כי אף הרבי בכבודו ובעצמו לא הצליח לתקוע, וחיייתה נפשו בגללי.

ואם יבוא ה'חכם' וישאל, היאך עשה כן, הרי זה 'הפסק' בין הברכות לתקיעות שלא לצורך כלל, היה עליו לתתו מיד לבעל תוקע המומחה, תשובתו, במה שהיה הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל לומד תדיר מדבריו של הגה"ק רבי עקיבא אייגער זי"ע, הפוסק להלכה, שבאם יצא למשרטט 'בספר תורה' שורות בעיקום, הרי זה כשר ובלבד שהסופר יכתוב את הכתב עקום יחד עם שורות השרטוט, ואמר הגאון ר"א, דכאן חזינן שפעמים העקמימות היא היא הישרות, כך לדידן נמי - אין לך ישרות גדולה מעקמימות זו - כי היא באה למנוע צער ומכאוב מלב יהודי.

הוראה, ואם יש תורה אזי ניתן 'לחיות' אפילו בארץ מצרים...¹

אם בעין שמאלית, כלומר בהבטה חלושה ורפה², שלא להתבונן ב'חסרונות' רעהו יותר מדי.

עוד מצינו בפרשתן (מט יד-טו), 'יששכר חמור גרם וכו' ויהי למס עובד' לוי, יש שפרשו שבא הכתוב להשיב כנגד אותם האומרים שאי אפשר לעסוק בתורה כי מניין יהא לו כדי פרנסתו אם לא יצא לשוק, ועל כך נאמר ויהי למס עובד, שהנה איתא בגמ' (מגילה ב:) 'מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין' (שהאותיות היו חקוקות בלוחות מצד לצד, וא"כ אות מ"ם סופית וסמך עמדו באוויר בדרך נס), וזהו ויהי למס עובד, שהלומד תורה כיששכר יהיה למס - כמו מ' וס' שעמדו בדרך נס, כך הקב"ה יקיים אותו ויספק לו כל צרכיו בדרך נס. וכלשון הרמב"ם (סוף הלכות שמיטה ויובל) 'כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להיבדל

שלה לפניו להורות - התיקון בימים אלו על ידי עסק התורה"ק בפרשתן (מז כח), ויהי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה וגו', כתב האור החיים הק', שהנה כל שנות חייו של יעקב היו מלאים ברדיפות וצער, מיד משנולד היה עשו כנגדו, וצרת דינה ויוסף וכו', ורק י"ז שנים אלו שהיה במצרים 'אלה היו חייו ולא קודם'. הקשה הרה"ק ה'צמח צדק' לזקנו בעל התניא זי"ע כיצד ניתן לאמור ששנים אלו שהיה בארץ מצרים מקור זוהמת הטומאה הם היו שנותיו הטובות של יעקב, והשיב לו שהרי פירשו חז"ל (בר"ר צה ג) את האמור (לעיל מז כח) 'ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות גושנה - לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא

לה. סיפר הגאון רבי אברהם דוב אויערבאך זצ"ל (בן הגרש"א זצ"ל וחתן הגרא"ז ווערנער זצ"ל גאב"ד טבריה ת"ו), שבשמחת נישואיו הזמינו המחוננים מנות דגים לסעודה (כמנהג אותם הימים), אך למעשה הדגים התקלקלו והיה ריחם הרע נודף למרחוק, תיכף ומיד חמק אבי החתן אל בעל האולם, ואמר לו, הנה נדברתי עם המחונן לשלם את הוצאות הנישואין מחצה במחצה, אך כעת חוששני שמא יבוא אליך המחונן בטענות שאינו משלם לך את חלקו על הוצאות הסעודה, כיוון שהגשת לפני המסובים דגים שאינם ראויים למאכל אדם, ותתלקח אש המחלוקת, על כן אבקשך להחריש, ואני אשלים לך גם את חציו. ויהי אך שמע בעל האולם את דבריו החל לשחוק, באמרו, לפני רגעים ספורים עמד מחוננך בבקשה דומה לשלך... (והיינו שאם לא היה בעל האולם 'ירא שמים' היה מקבל על אותה סעודה 'תשלומי כפל' - מכל מחונן בנפרד תשלום על כל הסעודה) מכאן תבין, היאך הייתה הנהגת אנשי מעלה בדורות הקודמים, ומהם נראה וכן נעשה, לנהוג תדיר לפנים משורת הדין ובלבד שלא לעורר מדנים.

לו. סוחר אחד התלונן לפני הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע על 'עסקיו' המוצלחים שהחלו לרדת מטה מטה רח"ל, שאלו הרה"ק האם הוא קובע עתים לתורה, נענה האיש שאין לו כל 'קביעות' בתורה, אמר לו הרה"ק, איתא בגמרא (תענית כה) שזוגתו של רבי חנינא בן דוסא בכתה בפניו על מצבם הדל, התפלל ר"ח ויצתה כמין פיסת יד והושיטה לו רגל אחד משלחן של זהב, בלילה ראו בחלום שכל הצדיקים אוכלים לעתיד על שולחן של זהב עם שלשה רגלים, ואילו הם יושבים על שולחן עם שתי רגלים, מיד הבינה שהיא קיבלה בזה את שכרה דלעתיד והתחרטה על קבלת המתנה 'בעי רחמי ושקלוהו, תנא גדול היה נס אחרון יותר מן הראשון, דגמירי דמיהב יהבי מישקל לא שקלי, פי' גדול הנס שנטלו חזרה את הרגל, כי בדרך כלל נותנים השפעות טובות מן השמים ואין נוטלים חזרה. ואמר הרמז בזה, שכאשר האדם מקיים גמירי - אם תקבע שיעור קבוע בגמרא, תזכה שיתקיים בך משמיא מיהב יהבי - שיתנו לך מן השמים פרנסה בהרחבה, ומישקל לא שקלי - מה שבידך לא יאבד ממך, וכן הוה, שהלה קבע לו זמן לשקוד על דלתי ביהמ"ד בקביעות, ומאז חזר לעלות מעלה מעלה ולהצלחה מרובה.

לז. עוד מצינו בענין 'ברכות יעקב', דכתיב (מט כ) 'מאשר שמנה לחמו' וגו', ב'מדרש תלפיות' הביא כי אשר בן יעקב עומד על פתח גיהנם, וכל מי שיודע משניות הוא מצילו משם, וזהו 'מאשר שמנה לחמו', שמנה אותיות משנה. וכתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע בשם זקנו ה'חידושי הרי"ם' שהיה מזהיר על לימוד משניות על בוריים, שהרי מוכח מדברי המדרש ששואלים כל אחד בשמים ממעל האם בקי הוא במשניות, ועוד מעלה ליודע משניות שבידו לישון מתוך דברי תורה, וגם כשהוא הולך בדרך בנקל יכול לחזור על תלמודו.

הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע היה מורה ללמוד בכל יום לאחר התפילה כשהוא עדיין עטור בטלית ותפילין שתי משניות ב'פרקי אבות', כי אכן לימוד זה ניתן לעשותו בנקל, אך מאידך אין לך מעלה יותר מן הקביעות...

באר הפרשה - פרשת ויהי

לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו וכו' ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזיכה לכהנים ללווים'.
יה"ר שנזכה כולנו להתחזק בהונן בחזק חזק ונתחזק, לקוות לישועות ה' ולראותה עין בעין בשוב ה' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל.

